

Sygn. akt IV KK 405/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 kwietnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący)

SSN Eugeniusz Wildowicz (sprawozdawca)

SSA del. do SN Barbara Du Château

Protokolant Jolanta Grabowska

w sprawie **M. S.**

wobec której umorzono warunkowo postępowanie o czyn z art. 212 § 1 kk

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 5 kwietnia 2013 r.,

kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich na korzyść

od wyroku Sądu Okręgowego w T.

z dnia 30 czerwca 2011 r.,

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w T.

z dnia 7 kwietnia 2011 r.,

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w T. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

W dniu 29 czerwca 2010 r. oskarżyciel prywatny J. O. złożył w Sądzie Rejonowym w T. akt oskarżenia przeciwko M. S. i A. S. – G., oskarżając je o to, że w dniu 13 maja 2010 r. pomówiły go o kradzież długopisu M. S., czym poniżyły go

w opinii publicznej, tj. o czyn z art. 212 § 1 k.k., art. 216 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

Sąd Rejonowy w T., wyrokiem z dnia 27 października 2010 r., uniewinnił oskarżone od popełnienia zarzucanego im przestępstwa.

Apelację od tego wyroku, w części dotyczącej M. S., wniósł oskarżyciel prywatny.

Sąd Okręgowy w T., wyrokiem z dnia 8 lutego 2011 r., uchylił wyrok w zaskarżonej części i przekazał sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Na rozprawie głównej w dniu 7 kwietnia 2011 r., oskarżyciel prywatny sprecyzował akt oskarżenia w ten sposób, że oskarżył M. S. o to, że w dniu 8 maja 2010 r. w T. pomówiła J. O. o kradzież należącego do niej długopisu, przez co poniżyła go w opinii publicznej, tj. o przestępstwo z art. 212 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w T., wyrokiem z dnia 7 kwietnia 2011 r., uniewinnił M. S. od popełnienia zarzucanego jej czynu.

Od powyższego wyroku apelację wniósł pełnomocnik oskarżyciela prywatnego i zarzucając obrazę prawa materialnego, art. 212 § 1 k.k., wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy w T., wyrokiem z dnia 30 czerwca 2011 r., uchylił zaskarżony wyrok i na podstawie art. 66 § 1 k.k. w zw. z art. 67 § 1 k.k. postępowanie karne wobec M. S. warunkowo umorzył na okres próby wynoszący jeden rok.

W grudniu 2012 r. Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od tego wyroku. Zaskarżył go w całości na korzyść M. S. i zarzucając „rażące naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 454 § 1 k.p.k., mające istotny wpływ na jego treść, poprzez warunkowe umorzenie postępowania karnego przeciwko oskarżonej, która w postępowaniu przed Sądem I instancji została uniewinniona”, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w T. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja zasługuje na uwzględnienie, albowiem podniesiony w niej zarzut rażącego naruszenia art. 454 § 1 k.p.k., poprzez warunkowe umorzenie postępowania karnego przeciwko oskarżonej, która w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji została uniewinniona, jest zasadny.

Wprawdzie wskazany w zarzucie kasacji przepis nie stwarza formalnych przeszkód do zmiany przez sąd odwoławczy zaskarżonego na niekorzyść wyroku uniewinniającego, poprzez jego uchylenie i warunkowe umorzenie postępowania karnego, gdyż zakazuje on jedynie skazania oskarżonego, który został uniewinniony w pierwszej instancji lub co do którego postępowanie umorzono lub warunkowo umorzono, zaś warunkowe umorzenie postępowania karnego - chociaż zakłada winę oskarżonego - nie jest jednak skazaniem (por. postanowienie siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 grudnia 1982 r., RNw 16/82, OSNKW 1983, z. 6, poz. 38), niemniej sąd odwoławczy takiej zmiany wyroku może dokonać tylko wyjątkowo, w razie spełnienia określonych warunków.

W piśmiennictwie i orzecznictwie trafnie wskazuje się, że skoro rolą reguły *ne peius* z art. 454 § 1 k.p.k. jest ograniczenie możliwości merytorycznego orzekania przez sąd odwoławczy, w celu właściwego zabezpieczenia prawa oskarżonego do obrony oraz konsekwentnego przeprowadzenia idei dwuinstancyjności przy orzekaniu na niekorzyść oskarżonego, to sąd odwoławczy z możliwości dokonania zmiany wyroku sądu pierwszej instancji powinien korzystać w „wypadkach niejako skrajnych” (T. Grzegorzczak: Kodeks postępowania karnego oraz ustawa o świadku koronnym. Komentarz, 5. wydanie, Warszawa 2008, s. 978) oraz „z dużą ostrożnością, aby nie naruszać prawa oskarżonego do obrony” (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 grudnia 1993 r., I KZP 34/93, OSNKW 1994, z. 1 – 2, poz. 9). Sąd odwoławczy nie powinien warunkowo umarzać postępowania karnego, po uprzednim uchyleniu wyroku uniewinniającego, w szczególności wówczas, gdyby taka zmiana wyroku miała się łączyć z dokonaniem własnych ustaleń faktycznych, gdyż z reguły będzie to w istotnym stopniu ograniczać prawo oskarżonego do obrony, a także realizację zasady bezpośredniości i kontradiktoryjności (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 grudnia 1994 r., II KRN 234/94, Wokanda 1995, Nr 5, s. 13; z dnia 10 grudnia 2002 r., IV KK 642/99, LEX Nr 75499). Pamiętać bowiem trzeba, że sąd orzekając o warunkowym umorzeniu postępowania karnego ustala sprawcę czynu zabronionego, jego winę, stopień społecznej szkodliwości. To zaś wymaga stwierdzenia, że okoliczności popełnienia czynu nie budzą wątpliwości. Z powyższych względów, zasadą powinno być uchylenie przez sąd odwoławczy takiego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

Rację ma skarżący, że Sąd Okręgowy w T. w niniejszej sprawie powyższym wymaganiom nie sprostał. Przypomnieć należy, że zasadniczym powodem uniewinnienia oskarżonej od popełnienia zarzucanego jej czynu z art. 212 § 1 k.k., polegającego (po ostatecznym sprecyzowaniu) na pomówieniu oskarżyciela prywatnego o kradzież należącego do niej długopisu, było ustalenie, iż takie zdarzenie w dniu 8 maja 2010 r. nie miało miejsca. Dodatkowo sąd pierwszej instancji wskazał, że gdyby nawet przyjąć, iż M. S. powiedziała do swojej wnuczki: „jej (W. O. – przyp. SN) ojciec ukraść mi długopis”, to wypowiedź ta, jako skierowana do małoletniego dziecka, nie realizowała znamienia czynu zabronionego z art. 212 § 1 k.k. w postaci poniżenia osoby pomawianej w opinii publicznej. Sąd odwoławczy natomiast uznał, że powodem uniewinnienia oskarżonej od popełnienia zarzucanego czynu było ustalenie, iż „czyn popełniła nie publicznie”. Następnie Sąd ten w sposób dorozumiany zdyskwalifikował ustalenie Sądu Rejonowego, że w dniu 8 maja 2010 r. do zdarzenia będącego przedmiotem zarzutu aktu oskarżenia nie doszło i arbitralnie stwierdził, że zgromadzone w sprawie dowody pozwalają na przyjęcie, iż wypowiedź małoletniej R. G. na terenie szkoły w dniu 13 maja 2010 r. „była pochodną tego, co R. G. usłyszała od swojej babki M. S. w dniu 8 maja 2010 r. w czasie, gdy idąc razem osiedlowym chodnikiem natknęły się na J. O. i jego córkę W.” Dlatego, zdaniem tego Sądu, „zebrany w sprawie materiał dowodowy oraz stanowisko doktryny, judykatury i przedstawione w uzasadnieniu orzecznictwo”, pozwalają na stwierdzenie, że M. S. swoim zachowaniem zrealizowała znamiona występku z art. 212 § 1 k.k.

Z powyższego wynika, że Sąd odwoławczy uznał, iż zdarzenie z dnia 8 maja 2010 r., kiedy to oskarżona miała poniżyć w opinii publicznej oskarżyciela prywatnego, miało jednak miejsce i wypełnia znamiona występku z art. 212 § 1 k.k. Zatem po dokonaniu własnych, niekorzystnych dla M. S. ustaleń faktycznych, warunkowo umorzył postępowanie karne, pomimo braku takiego ustalenia przez sąd pierwszej instancji i uniewinnienia oskarżonej.

Zgodzić się należy ze stanowiskiem skarżącego, że doszło w ten sposób w postępowaniu przed Sądem Okręgowym w T. do rażącego naruszenia wskazanego w zarzucie kasacji przepisu prawa procesowego. Zaistniałe uchybienie, z uwagi na jego rangę, a w szczególności brak poszanowania dla prawa oskarżonej do obrony oraz zasady bezpośredniości, miało istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku.

Dlatego ten wyrok ostać się nie może, zachodzi konieczność jego uchylecia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. W jego toku Sąd Okręgowy w T. będzie zobowiązany do przeprowadzenia kontroli instancyjnej w sposób prawidłowy, z uwzględnieniem powyższych wskazań (art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.).

Kierując się powyższym Sąd Najwyższy orzekł, jak w wyroku.